ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Боғот тумани

2024 йил 5 ноябрь

Судья: Э.Розумбетов

Боғот туманлараро иктисодий судининг судьяси Э.Розумбетов раислигида, судья ёрдамчиси У.Зарипов котиблигида, Тупроккалъа тумани фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари кенгаши вакили А.Самандаров (05.11.2024 йилдаги № 378-сонли ишончнома асосида), даъвогар Ш.Курязов (рахбар) иштирокида, Тупроккалъа тумани фермер, хўжаликлари ва томорка ep эгалари кенгаши даъвогар "SHUXRAT-NODIR" фермер хўжалигининг манфаатида жавобгар "TUPROQQAL`A TEXTIL" масъулияти чекланган жамиятидан 869 409 848 сўм асосий карз ва 434 704 924 сўм пеня ундириш тўгрисидаги даъво аризаси бўйича иктисодий ишни, ўз биносида, очик суд мажлисида кўриб чикиб, қуйидагиларни

аниклади:

"SHUXRAT-NODIR" фермер хўжалиги (бундан буён матнда даъвогар деб юритилади) ва "TUPROQQAL`A TEXTIL" масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади) ўртасида 2023 йил 20 январдаги 20-сонли пахта хом-ашёси ва уруғлик пахтани етказиб бериш ҳамда харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси тузилган.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 1.1-бандига кўра, "Хўжалик" ўзининг 2023 йил учун "Агротехнологик харитаси" (бизнес режаси)га асосан 200 тонна пахта хом-ашёсини "Буюртмачи" га етказиб бериши, "Буюртмачи" эса ушбу махсулотни қабул қилиб олиш ва шартноманинг 4.1-бандига мувофик ҳақини тўлаш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

Шунингдек, шартноманинг 4.4-бандида "Буюртмачи" томонидан "Хўжалик"нинг етказиб берилган пахта хом-ашёси қийматининг якуний хисоб-китоблари терим учун ўтказилган пуллар ва бошқа харажатлар чегирилганидан қолган қисми ҳосил йилининг 31 декабрь санасига қадар, уруғлик пахтанинг 1-босқичда топширилган уруғлик пахта хом-ашёси учун ҳисобланган устаманинг 50 фоизи микдорида уруғчилик хўжаликларига пахта хом-ашёсини "Буюртмачи"га топширган вақтда тўловлар амалга оширилиши белгиланган.

Шартноманинг 4.5-бандида эса, махсулотни транспортда ташиш ва тушириш харажатлари "Буюртмачи" хисобидан ҳақиқий вазн бўйича ва бутун масофа учун ҳосил йилининг 31 декабрга қадар амалга оширилади.

Жавобгар томонидан даъвогар топширган махсулотнинг ушланма ва тўловлар амалга оширилиб, қолган қисми тўланмаганлиги натижасида қарздорлик юзага келган.

Тупроққалъа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши (бундан буён матнда Кенгаш деб юритилади) даъвогар манфаатида судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгардан 869 409 848 сўм асосий қарз, 434 704 924 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суд мухокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тартибда хабардор қилинган жавобгар суд мажлисида вакили иштирокини таъминламади.

Шунга кўра, суд Ўзбекистон Республикаси Иктисодий процессуал кодексининг (бундан буён матнда ИПК деб юритилади) 127, 128 ва 170-моддалари талабига кўра, ишни жавобгарнинг иштирокисиз кўриш мумкин деб хисоблайди.

Суд мажлисида кенгаш вакили даъво талабларини қўллаб-қувватлаб, суддан даъвони қаноатлантиришни сўради.

Суд мажлсида даъвогар вакили даъво талабларини қаноатлантириб беришни сўради.

Суд, тарафлар вакилларининг важларини тинглаб хамда иш хужжатларини ўрганиб чикиб, куйидагиларга кўра даъво талабларини кисман каноатлантиришни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 16-моддасига асосан ушбу Конституциянинг бирорта қоидаси Ўзбекистон Республикасининг хуқуқ ва манфаатларига, ушбу Конституциянинг биринчи бўлимида назарда тутилган асосий принцип ва нормаларга зарар етказадиган тарзда талқин этилиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасининг қонунлари ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлари Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси асосида ва уни ижро этиш юзасидан қабул қилинади. Бирорта қонун ёки бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжат Конституциянинг принцип ва нормаларига зид бўлиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасининг Фукаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади) 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва конун хужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

Ушбу Кодекснинг 465-моддасига асосан контрактация шартномасига мувофик кишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хўжалиги махсулотини кайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга — тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг хакини шартлашилган муддатда муайян бахода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

ФКнинг 466-моддасида эса, қишлоқ хўжалиги махсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ хўжалиги махсулотини тайёрловчига контрактация шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда топшириши шарт.

Агар махсулот етиштирувчи ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган мажбуриятларини бажармаганлиги оқибатида қишлоқ хўжалиги махсулоти контрактация шартномасида назарда тутилган микдор ва ассортиментда олинмаслиги олдиндан маълум бўлиб қолса, тайёрловчи шартномани бекор қилишни ёки ўзгартиришни ва зарарни қоплашни талаб килишга хакли.

Иш хужжатларига илова қилинган шартнома, электрон хисоб-фактуралар, тарафларнинг судда берган кўрсатмалари ва 2024 йил 17 август холатига тузилган таққослаш далолатномасига асосан жавобгарнинг даъвогар олдидаги қарздорлиги 869 409 848 сўмни ташкил қилиши ўз тасдиғини топади.

Шунингдек, даъвогар жавобгар томонидан асосий қарз кечиктирилганлиги учун 434 704 924 сўм пеня ундиришни сўраган.

ФК 260-моддасинининг биринчи қисмига асосан қонунчилик ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка хисобланади.

ФК 261-моддасинининг иккинчи қисмига асосан қарздор мажбуриятларни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган ҳолларда тўлайдиган ва, қоида тариқасида, қатъий пул суммасида ҳисобланадиган неустойка жарима ҳисобланади.

Шартноманинг 5.4-бандида, "Буюртмачи" "Хўжалик" ка муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи микдорида, муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортик бўлмаган микдорда пеня тўлаши белгиланган.

Шу боис суд даъвонинг пеня ундириш талабини асосли деб хисоблайди.

ΦК 326-моддасига мувофик Бирок, суд қарздор томонидан мажбуриятларнинг бажарилиш даражасини, мажбуриятда иштирок этувчи тарафларнинг мулкий ахволини эътиборга олиб, неустойка микдорини камайтиришга хакли. Бу хакда Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди "Мажбуриятларни бажармаганлик Пленумининг ёки лозим бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўгрисидаги фукаролик конун хужжатларини қўллашнинг айрим масалалари хақида" 2007 йил 15 июндаги 163-сон қарорининг 4-бандида назарда тутилган тушунтиришларни инобатга олиб, суд ундирилиши талаб қилинган 434 704 924 сўм пеняни 90 000 000 сўм микдорида қаноатлантириб, қолган қисмини рад этишни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68-моддасига кўра, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118-моддасига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг каноатлантирилган даъво талаблари микдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Қайд этилганларга кўра, суд даъвогарнинг даъво талабларини қисман қаноатлантириб, жавобгар ҳисобидан даъвогар фойдасига 869 409 848 сўм асосий қарз ва 90 000 000 сўм пеня ундиришни, жавобгардан республика бюджетига 26 082 295,44 сўм давлат божи ундиришни лозим топади.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 118, 170, 176-180, 186, 192-моддаларини қўллаб, суд

карор килди:

Тупроққальа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгашининг даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

"TUPROQQAL`A TEXTIL" масъулияти чекланган жамиятидан "SHUXRAT-NODIR" фермер хўжалигининг фойдасига 869 409 848 сўм асосий қарз ва 90 000 000 сўм пеня ундирилсин.

Даъво талабларининг қолган қисмини қаноатлантириш рад қилинсин.

Жавобгар "TUPROQQAL`A TEXTIL" масъулияти чекланган жамиятидан Тупроққалъа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгашининг фойдасига 37 500 сўм почта харажати ундирилсин.

Жавобгар "TUPROQQAL`A TEXTIL" масъулияти чекланган жамиятидан Республика бюджети фойдасига 26 082 295,44 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач ижро варақаси берилсин.

Мазкур ҳал қилув қарори устидан Хоразм вилоят судининг иқтисодий ишлар буйича судлов ҳайъатига шу суд орқали бир ой ичида апелляция тартибида, ҳал қилув қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан олти ой ичида кассация тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Судья Э.Розумбетов

